Intenzív angol nyelvtanítás Québecben (1976–1993)

A kanadai második- nyelvoktatás, illetve a kétnyelvűségre nevelés egyik ismert formája az ún. immerziós oktatás. E szerint a tanulmányok jelentős százalékát – már akár az iskoláztatás legkorábbi szakaszától kezdődően – kétnyelvűvé lehet tenni. A nyelvi „belemerítés" egyes évfolyamokon a 80%-ot is elérheti, de általában a 40% körül mozog. Kialakították a korai, illetve a későbbi tanulmányi szakaszra vetített változatokat, sőt már a kettős kéttannyelvű (doule bilinguisme), azaz a trilingvis változatát is.

Az eredeti programot a hatvanas években a frankofon szülők kezdeményezték, hogy gyermekeik megfelelően elsajátítsák Kanada többségi nyelvét, az angolt. Ennek az oktatási formának számtalan változata és ma már tengernyi szakirodalma van. Vizsgálták pszicho- és szociolingviszták, anyanyelvi, valamint idegen- és kétnyelvű oktatási szakértők, az oktatási kormányzatok, egyetemek, kutató intézetek otthon és szerte a világban. Ezekben a tanulmányokban a nyelvi fejlődésről, a nyelvtudásban elért eredményekről olvashattunk, a kétnyelvűség és a kognitív fejlődés kapcsolatáról, az egyes kétnyelvűségi tanítási programok összehasonlításáról. Az immerziós oktatás anyanyelvre és nemzeti identitására gyakorolt hatása is az érdeklődés középpontjába került.

A hetvenes években újabb hatékonynak tetsző program keletkezett, amely szeretné megőrizni az immerziós képzésben kapott nyelvi dózist, de szeretné kiküszöbölni az akadémiai tárgyak angol nyelven folyó tanulását, tehát a nem anyanyelvi tannyelvet. E program egyik vizsgálati anyaga érdekes összefüggésekkel ismertetheti meg a téma iránt érdeklődőket.

Az INTERSIG társulat végrehajtó bizottságának bátorításával a SPEAQ adminisztrációs tanács erkölcsi és anyagi támogatására, több szakember és iskolai adatközlő együttműködésével elkészült az ún. *Intenzív angol nyelvtanítási programról* szóló jelentés, mely a program elterjedését, valamint a megvalósítás körülményeit vizsgálta. A jelentés elsősorban azért érdekes, mert az idegennyelv-tanítás egy sajátos modelljét mutatja be.

A francia anyanyelvű tanulóknak készült ún. *Intenzív angol nyelvtanulás* 1976-ban indult először. A Mill-Iles-i iskolai bizottság szervezésében kezdődött programot hét év után további öt követte. 1986–1992 között újabb 24 iskolai bizottság határozta el, hogy azt bevezeti. A következő évben pedig további 13. 1987-ben kutatást végeztek azokról az angolnyelvtanulási formákról – az emelt szintűről, a speciális programokról, köztük az intenzív képzésekről – ahol legalább heti 120 perc áll rendelkezésre. Most, 1993-ban ez utóbbi részletesebb elemzésére került sor. A kérdőívet 184 iskolába küldték ki, s 31-ben találtak intenzív nyelvoktatást. Az intenzív nyelvi csoport nem mindig kötődik egy iskolához (33%), s egy helyen több csoport is működhet. Természetesen több iskola is szervezheti közösen (67%): ez esetben azonban – az iskola költségére – gondoskodni kell a tanulók utaztatásáról. Az 1992/93. tanévben összesen 153 intenzív angol nyelvi csoport volt. Ebben a képzési formában eddig mintegy 22 000 tanuló vett részt.

Az idézett tanulmány intenzív nyelvoktatásnak nevezi azt a formát, ahol a tanul-

mányok legalább 40%-át az angolra, mint második nyelvre fordítják. A legelterjedtebb (65%) változatban a rendelkezésre álló 10 tanulmányi hónapból ötöt az angol nyelv tanulására szánnak, míg a fennmaradt másik ötöt a többi tárgyra. Más rendszerek is léteznek:

– heti ötször félnap;
– heti négyszer fél nap;
– egy hét angol – egy hét egyéb;
– négy hónap intenzív angol – heti négyezer fél nap angol.

Míg egyes esetekben órarendileg az átlagostól eltérően kell az iskolai munkát szervezni, máskor a rendes órarendhez csatoltan. Ez utóbbi jobb megoldás, mert a tanulók az iskolai közösség életében teljesértékűen részt tudnak venni.

Az Intenzív nyelvi oktatás program keretében is vannak olyan tárgyak, amelyek a rendes elemi oktatás által követhetők, vagy az iskolai bizottságok szerint kötelezően követendők: ilyen például a sport, a zene, a színjátszás, a tudományok, a vallásoktatás. Ha e programok az intenzív angol részét képezik, akkor ezekkel rendszerint külön szakos tanárok foglalkoznak. Hét esetben fordult csak elő – kétnyelvű szaktanárok esetén –, hogy az angolt és a többi akadémiai tárgyat ugyanazokkal a tanárokkal látták el.

Intenzív angol csoportok leggyakrabban az általános iskola negyedik-ötödik évfolyamában szerveződnek. Az eltérések azonban jelentősek: az egyik iskolában csak a tanulók 2%-a iratkozott be a negyedik évfolyamban, míg máshol a 75%-a. Mintegy 120 csoport a hatodik évfolyamot (az elemi oktatás utolsó évét) tartja ideálisnak. Van néhány olyan iskolai bizottság is, amelyek a középiskolázás időszakát preferálják.

Tekintettel arra, hogy az intenzív nyelvoktatás segítségével a rendelkezésre álló időben több év anyaga elvégezhető, mintha ezek szétszórtan helyezkednének el az óratervben, megoldást kellett találni az intenzív angol folytatására:

– Az egyik megoldás az ún. Gyorsított program. Ebben az esetben az intenzív kurzust sikeresen befejezők rövid idő alatt teljesíthetik a középiskola végéig tervezett követelményeket. Számukra az angol tanulás például a középiskola 3., illetve 4. évében ezzel befejeződik, s a fennmaradó időt másra fordíthatják.

– Akik az ún. Emelt szintű angollal folytatják, azok külön tematika szerint a képzés végéig tervbe vett alap- és emelt szintű követelményeket egyaránt teljesítik.

Intenzív angol csoportok leggyakrabban az általános iskola negyedik-ötödik évfolyamában szerveződnek. Az eltérések azonban jelentősek: az egyik iskolában csak a tanulók 2%-a iratkozott be a negyedik évfolyamban, míg máshol a 75%-a. Mintegy 120 csoport a hatodik évfolyamot (az elemi oktatás utolsó évét) tartja ideálisnak. Van néhány olyan iskolai bizottság is, amelyek a középiskolázás időszakát preferálják.

– Az oktatási kormányzat által támogatott program az ESL-LA (English as a Second Language – Language Arts). Ebben modulokra építve folyik a tanítás. Minden modul egy-egy témát dolgoz fel az angolra mint második nyelvre, de kiegészítések építhetők be az angol mint anyanyelvi programból.

– Az iskoláknak csak kevesebb mint 6%-a nyújt az angolt mint anyanyelvi program szerinti képzést (LA). Az ESL-LA és az LA programok a középiskola utolsó ciklusában szerveződnek.

Összefoglalásképpen megállapíthatjuk, hogy az iskolák a legtöbbször nem tekintik a tanulók nyelvtudását lezártnak; pedagógiai feladatnak tartják, hogy a fejlesztés lehetőségeit megtalálják. A program folytatása tehát legalább olyan fontos, megoldandó feladat, mint maga a program. A vizsgálatok tanulsága szerint az iskolák arra is törekszenek, hogy az intenzív csoportokban tanulókat a nyelvi órákon a képzés végéig együtt tartsák.

Az intenzív nyelvi csoportba általában minden jelentkezőt felvesznek. Ha mégis szerveznek felvételi vizsgát, akkor egyfor-

ma súllyal esik latba a tárgyi tudás (franciából és matematikából), valamint a tanulási motiváció. A kétnyelvű gyermekek előnyt élveznek, de figyelik a gyermek önállóságát és a szülő anyagi hozzájárulásának lehetőségét is. A szelekció tehát széles alapon nyugszik, s nem minden estben lehet világosan látni, hogy melyik szempont alatt ki mit ért.

Document préparé pour la SPEAQ par Wynanne Watts et Sandra Snow, 1993.

Vámos Ágnes

Azonos tartalom, változó forma

A könyv elsősorban azon értelmiségiek számára íródott, akik vagy nem találtak választ a „Miért vagyok, miért élek..." kérdésre, vagy akik a megtalált válaszokban elbizonytalanodtak.

A szerző a kereszténységet kínálja fel olvasói számára. Nagyon egyéni módon teszi ezt a szociológus s egyben jezsuita *Morel Gyula.* A sajátos hang nem holmi egyénieskedésből fakad, hanem a szerző szinte könyörtelennek tűnő őszinteségéből. Morel őszinte önmagához, az egyházhoz és az olvasóhoz. Döbbenetesen hat ez a mai korban, mert hozzászoktunk, hogy problémáinkra többnyire ideologikus válaszokat kapunk. Az ideológiák természetéből pedig az következik, hogy elterelik figyelmünket az igazi problémákról, s egy idő után már nem a lényegről, hanem az azt megideologizáló gondolatmenetekről beszélünk. Gondolkodásunknak ezt a hagyományát rúgja fel most a szerző, mindvégig szem előtt tartva az alapkérdést, azaz hogy milyen válaszokat tud adni a kereszténység a mai ember számára az élet értelmének megtalálásához.

A kereszténység megértéséhez a szerző négy fogalmat vezet be. Az egyik a hit, mely a feltétlen meggyőződést jelenti, vagyis azt, ami semmilyen körülmények között nem változik meg. A másik a vallás, amely a hit társadalmi kifejezési formája, s koronként, földrajzi területenként változik. A harmadik fogalomkörbe tartozik a hittel foglalkozó tudomány, mint a teológia és a vallásszociológia. S a negyedikbe sorolja Morel a hitet képviselő közösségeket, vagyis az egyházakat és a hitközségeket. A könyv arra figyelmeztet, hogy a hit kivételével mindegyik fogalom olyan társadalmi jelenségeket takar, amelyek érvényessége viszonylagos. Hit például az, hogy az emberi életnek értelme van, a szeretet a legmagasabb rendű érték a társadalomban, a szenvedés és a boldogság kiegyenlítődik egymással. Míg ezek az értékek a hívő ember számára változtathatatlanok, addig az azokat megjelenítő társadalmi formáknak követniük kell a társadalmi változásokat. Forma például az ima, a szentmise, a papok megszólítása, a templomok belső tere. Vagyis a tartalom (a hit) és a forma (a hitet kifejező társadalmi jelenségek) folyamatos feszültségben vannak egymással, s ebben az erőtérben kell a kiegyenlítődésnek időről időre formálódnia. Azért írta meg könyvét a szerző, mert úgy látja, hogy a kereszténységet kifejező formák nagy része mára kiürültek, s ezért a hitet a kereső emberek nem találják meg bennük a lényeget.

Mondanivalója érdekében keményen, sokszor az érintettek számára fájó módon kritikát gyakorol a szerző a vallási formákkal kapcsolatban. Olyan, a közfelfogás által is vitatott vallási kérdéseket elemez sajátos „mérlegelő" technikával, amelyek a mai ember számára tartalom nélküli formák csupán. A mérlegelés lényege, hogy az egyik oldalon bírálja az elavult egyházi gyakorlatot, így a misén felolvasott szövegek érthetetlenségét, a csodák világának értelmezhetőségét, a válás és az élettársi kapcsolat egyházi megítélését. A másik oldalon viszont bemutatja a kérdéssel kap-